

Hanna Lepistö

HAASTAVA LAPSIPERHEARKI

Perhe-elämän esittämisen tavat Aamulehdessä ja
Helsingin Sanomissa

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta
Kandidaatin tutkielma
Toukokuu 2020

TIIVISTELMÄ

Hanna Lepistö: Haastava lapsiperhearki. Perhe-elämän esittämisen tavat Aamulehdessä ja Helsingin Sanomissa.

Kandidaatin tutkielma
Tampereen yliopisto
Journalistiikan ja viestinnän tutkinto-ohjelma
Toukokuu 2020

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten lapsiperheistä kirjoitetaan sanomalehdissä. Lapsiperheaiheista julkista keskustelua seurattaessa saattaa törmätä käsitykseen, jonka mukaan lapsiperhearki esitetään mediassa rankkana. Tämän tutkielman tavoitteena onkin tuottaa tietoa siitä, millainen kuva perheestä välittyy aineiston mediaesitysten pohjalta. Perhe on tutkimuksen aiheena monitahoinen, ajankohtainen sekä tärkeä. Perheen perustaminen on henkilökohtainen kysymys, jolla on myös yhteiskunnallisia vaikutuksia.

Tutkielman teoreettinen osio nojaa Riitta Jallinojan familismi-käsitteeseen. Familismi voidaan määritellä perhemyönteisyyden tai perhekeskeisyyden ideologiaksi. Toinen tärkeä käsite tämän tutkimuksen kannalta on representaatio. Mediaesitykset ovat representaatioita, jotka sekä esittävät että myös rakentavat todellisuutta jostain valitusta näkökulmasta.

Tutkimuksen aineisto kerättiin Aamulehdessä ja Helsingin Sanomissa aikavälillä 1.1.2020 - 31.1.2020 julkaistuista lapsiperheaiheisista kirjoituksista. Lopullinen aineisto koostui 24 lehtijutusta. Analyysimenetelmänä tutkimuksessa käytettiin kehysanalyysia. Analyysi toteutettiin erottelemalla teksteistä sanavalintoja, metaforia sekä argumentteja, jotka viittasivat tiettyihin toistuviin teemoihin tai näkökulmiin teksteissä.

Analyysissa nousi esiin vahvimmin neljä teemaa tai kehystä, jotka tuloksissa nimettiin seuraavasti: Matalan syntyvyyden uhka, Haastava arki, Toimeentulo ja Hyvä vanhemmuus. Matalan syntyvyyden uhka -kehys kuvaa Suomen laskevaa syntyvyyttä ja sen aiheuttamaa uhkaa hyvinvointivaltiolle. Haastava arki -kehyksessä lapsiperhe-elämä esitetään erilaisten haasteiden kautta, joista vanhempien pitää selvitä. Haasteita olivat esimerkiksi usein sairastava lapsi sekä sotkuinen koti. Toimeentulo-kehyksessä lapsiperheen talous on tiukoilla. Hyvä vanhemmuus -kehyksessä määritellään sitä, millainen on ideaali vanhempi sekä toisaalta myös sitä, millaista hyvä vanhemmuus ei ole.

Tutkimuksen tulokset vahvistavat käsitystä, jonka mukaan media esittää lapsiperhearjen rankkana. Yksi analyysissa löydetyistä kehyksistä oli Haastava arki -kehys. Tutkimuksen tulokset myös osoittavat, että mediateksteistä on löydettävissä selkeitä ja toistuvia lapsiperheitä koskevia esittämisen tapoja.

Avainsanat: Perhe, lapsiperhe, lapsiperhearki, familismi, perhe sanomalehdessä

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällysluettelo

1. Johdanto	4
1.1. Katsaus aikaisempaan tutkimukseen	4
1.1.1. Perhe, familismi ja individualismi.....	4
1.1.2. Vanhemmuuden mallitarinat ja ihanteet	7
2. Aineisto	8
3. Tutkimuksellinen viitekehys	11
3.1. Media representaatioiden tuottajana	11
3.2. Kehykset tilannemääritelmänä	11
4. Analyysi ja tulokset	13
4.1. Matalan syntyvyyden uhka -kehys.....	14
4.2. Haastava arki -kehys.....	16
4.3. Toimeentulo-kehys	18
4.4. Hyvä vanhemmuus -kehys	19
5. Pohdinta ja johtopäätökset.....	20
6. Lähteet.....	25
Aineistoluettelo	27

1. Johdanto

”Lapsiperheillä on Suomessa huono brändi” kirjoittaa Helsingin Sanomien toimituspäällikkö Laura Saarikoski kolumnissaan 8.2.2020. Ylen Aamu-tv:n 22.1.2020 lähetyksessä keskusteltiin samasta aiheesta otsikolla ”Mediasta välitty usein raskas kuva lapsiperheiden arjesta – Miten pikkulasten vanhemmat voivat?”. Tämänkaltaiset mediaesitykset saavat pohtimaan, millaista kuvaa mediassa maalataan lapsiperhearjesta.

Vuonna 2017 silloinen pääministeri Antti Rinne käytti puheessaan sanaa *synnytystalkoot* käynnistäen kiivaan keskustelun aiheesta mediassa (Blencowe 2017). Tämä median reaktio osoittaa, että perhe on aihepiirinä monitahoinen, tärkeä sekä arka. Perheen perustaminen on henkilökohtainen kysymys, jolla on myös yhteiskunnallisia vaikutuksia. Syntyvyysvaje ja mahdolliset keinot sen korjaamiseksi ovat olleet toistuva aihe suomalaisten sanomalehtien otsikoissa.

Tämän tutkielman tarkoituksena on selvittää, miten lapsiperheistä kirjoitetaan sanomalehdissä. Tutkimuskysymykseni on: millaisia kehyksiä sanomalehdissä käytetään lapsiperheistä kirjoitettaessa?

Tutkimuksen aineisto on kerätty Aamulehden ja Helsingin Sanomien vuoden 2020 tammikuussa julkaistuista perheaiheisista kirjoituksista. Tutkimukseni kohteena ovat siis mediatekstit, ja tutkin kehysanalyysin keinoin sitä, millaisia näkökulmia tai teemoja journalismissa käytetään lapsiperheistä kirjoittaessa.

1.1. Katsaus aikaisempaan tutkimukseen

1.1.1. Perhe, familismi ja individualismi

Tilastokeskuksen määritelmä perheestä on seuraava: ”Perheen muodostavat yhdessä asuvat avio- tai avoliitossa olevat tai parisuhteensa rekisteröineet henkilöt ja heidän lapsensa, jompikumpi vanhemmista lapsineen sekä avio- ja avopuolisot sekä parisuhteensa rekisteröineet henkilöt, joilla ei ole lapsia.” (Tilastokeskus 2020.)

Perheen määrittelyminen yksiselitteisesti ei ole kuitenkaan helppo tehtävä. Perheiden kokoonpano usein muuttuu ajan kuluessa, ja elämänkaaren aikana ihmisellä voi olla erilaisia perheitä. Yksi kuvaava, mutta myös yksinkertaistava määritelmä perheelle on ”perheen muodostavat ihmiset, jotka syövät samasta jääkaapista”. (Ruoppila 2014, 101.) Tämäkään määritelmä ei ole kaikenkattava, vaan samassa osoitteessa voi asua henkilöitä, jotka eivät silti muodosta perhettä.

Helsingin yliopiston sosiologian professori emerita Riitta Jallinoja on tutkinut sanomalehtien perhe-aiheista kirjoittelua. Tutkimuksessaan hän analysoi Helsingin Sanomissa vuosien 1999 ja 2003 välisenä aikana ilmestyneitä perhettä käsitteleviä juttuja. Vuosituhanteen vaihteessa Jallinoja huomasi, että perheaiheinen kirjoittelu oli lisääntynyt selvästi Helsingin Sanomissa, eikä ilmiö vaikuttanut satunnaiselta. Neutraalien juttujen lisäksi perheestä ilmestyi poliittisesti latautuneempia ja kärjekkäämpiä uutisia. Jallinoja (2006, 11) kirjoittaa, että 1990-luvun lopulla lapsiperhettä koskevien juttujen sävy oli pääasiassa perhemyönteinen, vaikkakin jutuissa nostettiin esiin myös ongelmia. Esimerkiksi lasten ja nuorten pahoinvointi herätti jutuissa huolta. Huomaamaansa perhemyönteistä käännettä Jallinoja nimittää *familismiksi*. Familismilla tarkoitetaan perhearvoja ja yhteisöllisyyttä korostavaa ideologiaa. Helsingin Sanomien perhemyönteisissä jutuissa puhuttiin esimerkiksi työn ja perheen yhteensovittamisesta, kotiäitiydestä ja kotihoidontuesta sekä vanhemmuudesta. Familismin vastavoimaksi Jallinoja nimittää individualismin. Tutkimuksen aineistona olleiden kirjoitusten mukaan syyllisenä perheen laskeneeseen asemaan oli vallinnut individualistinen eetos, joka oli lähes tuhonnut perheen. Individualismi ja familismi kilpailevatkin syklisesti siinä, kumpi milloinkin on vallalla. Kyseessä on silloin se, onko päällimmäisenä tavoitteena perheen yhteinen etu vai yksilön etu ja tarpeet. (Jallinoja 2006, 11.)

Myös Kaisa Ketokivi (2004) on tutkinut perhettä ja individualismia. Tutkimuksessaan hän pyrkii tuottamaan tietoa siitä, miksi perheen perustaminen ei ole alle kolmekymmentävuotiaalle suomalaisille vielä ajankohtainen asia. Nuoruuden pidentymisen indikaattoreina tutkimuksessa pidettiin esimerkiksi avioitumisiän sekä ensisynnyttäjien iän kohoamista. Aineistona Ketokivi käytti nuorten aikuisten ryhmähaastatteluja sekä *Helsingin Sanomissa* vuonna 2002 julkaistuja perhekannanottoja. Tutkimuksen haastatteluiden perusteella perheen

perustaminen johtaa nuorten aikuisten mielestä väistämättä siihen, että oma vapaus ja nuoruus päättyy. Pidentynyt nuoruus tarkoittaakin valmiutta tehdä elämässään uusia ratkaisuja, jos jotakin kiinnostavampaa ilmestyy omien valintojen ulottuville. Nuoret aikuiset haluavat tutkimuksen mukaan kokea tehneensä itse valinnan perheenkaltaisen sidoksen tekemisestä, silloin vapauden rajoittaminen hyväksytäänkin paremmin. Individualistiset arvot näkyivät siis selvästi Ketokiven tutkimuksen tuloksissa.

Ketokiven tutkimusaineiston haastatteluissa lapsiperheistä puhuttiin ajoittain ”kauhuskenaariona”, jossa perheellisen elämä on yhtä vaipanvaihtoa sekä kotona ja hiekkalaatikolla elämistä. Haastateltavat kuitenkin myös kantoivat jo ikään kuin etukäteen vastuuta lapsen hyvinvoinnista ja kokivat, että ennen kuin he voisivat perustaa perheen, heidän täytyy saada niin sanotusti oma elämä kuntoon. Perheen perustaminen voidaankin kokea henkilökohtaiseksi riskiksi suuren vastuun vuoksi, eikä vanhemmuudessa haluta epäonnistua. Helsingin Sanomien perhekannanotoissa Ketokiven mukaan toistuva teema ja yhdistävä tekijä oli huoli lasten hyvinvoinnista ja perheen tilasta sekä vanhemmille osoitetut kasvatusohjeet. Perheeseen liittyvä riski-puhe toistui siis sekä haastatteluissa että mediateksteissä.

Median luomat mielikuvat lapsiperhearjesta olivat esillä myös vuoden 2017 väestötutkimuksen eli Perhebarometrin tuloksissa. Tutkimukseen haastatellut suomalaiset nuoret aikuiset kertoivat median luomilla kielteisillä mielikuvilla olevan vaikutusta muun muassa perheen perustamiseen. Vastaajien mielestä mediassa näytetään lähinnä ”lapsiperhekamaluuskeskusteluohjelmia”, ja he myös miettivät, miksi vanhemmuuden kielteiset puolet saavat mediassa enemmän huomiota kuin myönteiset puolet. Yksi vastaajista kuvasi tuntemuksiaan näin: ”Mitä me kuullaan vaikka median välityksellä, niin sehän on negatiivista, että ’ei, yksin jäin, en pärjää, rahat loppuu’”. Lisäksi sosiaalista mediasta välittyvät vaatimukset täydelliselle äitiydelle nousivat esiin, ja vastauksissa kuvailtiin esimerkiksi ”sporttisia mameja, joilla on semmoset hyökkäyskärryt ja ne kuuntelee musiikkia ja juoksentelee tiukoissa trikoissa”. Tämänkaltaiset mediaesityksistä välittyvät mielikuvat voivat saada esimerkiksi miettimään, pystyisikö olemaan tarpeeksi hyvä vanhempi. (Perhebarometri 2017.)

1.1.2. Vanhemmuuden mallitarinat ja ihanteet

YTT Petteri Eerola on tutkinut suomalaisten hyvää vanhemmuutta määrittäviä ihanteita. Eerolan (2018, 286) mukaan Suomessa on vallalla useita rinnakkaisia ihanteita, jotka vaikuttavat siihen, miten vanhemmat suhtautuvat omaan vanhemmuuteensa ja millaisia odotuksia heillä sitä kohtaan on. Vanhemmuutta 2010-luvun Suomessa voidaan kuvailla kolmella mallitarinalla. Mallitarinoilla tarkoitetaan tässä tarinallisia malleja, jotka pelkistäen ja yleistäen kertovat kulttuurisista ideaaleista sekä antavat suuntaviivoja yksilön toiminnalle. Mallitarinat vaikuttavat myös siihen, miten vanhemmuudesta puhutaan. (Eerola 2018, 286.) Kulttuurisesti omaksutut mallitarinat saattavat siis vaikuttaa myös toimittajien tapoihin käsitellä aihetta.

Ensimmäinen esiteltävä mallitarina on ”Jaettu vanhemmuus”, jossa kahden vanhemman lapsiperheessä molemmat vanhemmat osallistuvat lastenhoitoon. Tämä malli on vahva kulttuurinen ihanne erityisesti koulutetuilla kaupunkilaisvanhemmilla. Tässä tarinassa isä kykenee lastenhoitoon siinä, missä äitikin, ja pyrkimys tasa-arvoisuuteen on tärkeä taustavoima. Toinen mallitarina on ”Hoivaava isyys”, jossa keskeistä on isän oma halu hoitaa lasta ja muodostaa läheinen suhde lapseen. Malli liittyy myös tämän päivän miesihanteeseen, ja hoivaavaan isyyteen kannustetaan esimerkiksi neuvoloissa yhä enenevässä määrin. Kolmas mallitarina on ”Äidin ensisijaisuus”. Nimensä mukaisesti tämä malli kuvailee sitä, kuinka kulttuurissamme perheen keskiössä on usein äitiys. Äitiyden rooli korostuu erityisesti pienen lapsen hoivaajana. Tässä mallitarinassa viitataan myös biologiaan, ja äidin roolia ensisijaisena vanhempana vahvistaa sen ”luonnollisuus”. Mallin pohjalta on tulkittavissa, että hyvässä äitiydessä äiti laittaa lapsen tarpeet omiensa edelle ja toteuttaa ensisijaista vanhemmuuttaan. (Eerola 2018, 286-288.)

Kristiina Berg (2008) tutki väitöskirjassaan äitiyden kulttuurista rakentumista analysoimalla naisten- ja perhelehtien kirjoittelua. Hän totesi äitiyttä koskevassa mediapuheessa olevan kaksi teemaa: äidiksi tulemisen - ja äitiyden toteuttamisen - teemat. Näistä kahdesta äitiyden toteuttamisen teema on lähellä tämän tutkimuksen aihetta eli lapsiperhearjen kuvausta. Berg kirjoittaa äitiyden ihanteeseen liittyvän sen, että äiti on arjessa jatkuvasti lapsen saatavilla. Tämä kulttuurinen odotus äitiydestä aiheuttaa haasteita esimerkiksi hyvän äitiyden ja työssäkäynnin

yhteensovittamiselle. Mediapuheessa onkin havaittavissa kotiäitiyden ja ansiotyöäitiyden välistä arvokiistelyä. Toisaalta mediassa tuotetaan myös mielikuvia jaksavista ja ehtivistä äideistä, jotka hoitavat lapset, uran, harrastavat ja pitävät huolta ulkonäöstään. Bergin mukaan tälle ideaalista äitiyttä kuvaavalle puheelle ilmestyi vastapuhetta 1990-luvulla. Julkisuuden henkilöt alkoivat silloin kertoa avoimesti esimerkiksi synnytyksenjälkeisestä masennuksesta. Myös äitiyden kielteisistä tunteista ja kokemuksista puhuminen tuli hyväksyttävämmäksi median tarjoamien esimerkkien myötä. Bergin aineistossa oli nähtävissä kuitenkin, että vaikka pikkulapsivaiheen arki saatettiin esittää rankkana, äidit kertoivat siitä kumpuavan myös onnellisuuden tunteen elämässään. (Berg 2008, 137-140.)

2. Aineisto

Tutkimuksen aineisto koostuu sanomalehtijutuista, jotka on julkaistu tammikuussa 2020 Aamulehdessä ja Helsingin Sanomissa. Aineistoon on otettu mukaan tältä ajanjaksolta kaikki kirjoitukset, joissa lapsiperheet ovat keskeisessä osassa. Aineiston lähteeksi päätettiin valita kaksi suurta sanomalehteä, koska erityisesti suurelle yleisölle suunnattu viestintä oli tutkimuksen kannalta kiinnostavaa.

Sanomalehdet voidaan sisällön puolesta karkeasti jakaa laatumedioihin ja viihdemedioihin (Jallinoja 2006, 27). Laatumedioihin kuuluvien sanomalehtien ominaisuuksiin kuuluu erityisesti objektiivinen, luotettava ja asiapitoinen tiedonvälitys, vaikkakin viihteellisempi sisältö on ollut lähiaikoina nousussa myös näissä laatulehtiin luettavissa medioissa. (Emt, 27.) Edellisen perusteella tässä tutkimuksessa voidaan luokitella Aamulehti ja Helsingin Sanomat laatulehdiksi.

Aamulehti on Suomen toiseksi suurin päivittäin ilmestyvä sanomalehti, joka tavoittaa 232 000 lukijaa päivätasolla (Aamulehti, 2020a). Helsingin Sanomat tavoittaa joka päivä 672 000 lukijaa ja on Suomen suurin sanomalehti (Sanoma.fi, 2020). Aamulehti oli osa Alma Media -konsernia huhtikuun 2020 loppuun asti. Sanoma-konserni osti media- ja painoliiketoiminnan Alma Medialta, ja kaupat toteutuivat 30.4.2020 (Aamulehti, 2020b). Tämän tutkimuksen aineistonkeruuvaiheessa tammikuussa Aamulehti ja Helsingin Sanomat ovat siis vielä edustaneet eri konserneja. Tämä oli aineiston kannalta oleellista, koska

tutkimuksessa yhtenä mielenkiinnon kohteena oli havainnoida mahdollisia eroja eri konserneihin kuuluvien lehtien välillä. Lisäksi suurissa mediataloissa on tapana kierrättää samoja artikkeleita konserniin kuuluvien lehtien välillä, mikä ei olisi ollut aineiston keräämisen kannalta suotavaa.

Käsiteltyyn aineistoon kuuluivat juttujen kirjallinen sisältö eli otsikot, ingressit ja leipätekstit. Lehtikuva jätettiin tutkimuksen aineistosta pois, jolloin tekstin sisältöihin pystyttiin pureutumaan kattavammin. Tutkittavat lehtijutut ovat niin sanottua luonnollista aineistoa, jotka ovat olemassa tutkimuksesta tai tutkijasta riippumatta (Eskola & Suoranta 1998, 12).

Tutkimusaineisto koostuu ajalla 1.1.2020-31.1.2020 julkaistusta 24 lehtijutusta, joiden aiheena on lapsiperheet tai lastenhankinta. Artikkeleista yhdeksän on Aamulehdestä ja 15 Helsingin Sanomista. Artikkelit ovat nähtävissä alla olevissa taulukoissa otsikko-tasolla (taulukot 1 ja 2).

Koska nämä lehtijutut sisältyvät yhden kuukauden aikana julkaistuihin sanomalehtijuttuihin, on perusteltua sanoa perheestä kirjoitettavan aihepiirinä suhteellisen usein suomalaisissa sanomalehdissä. Esimerkiksi Helsingin Sanomien artikkeleiden määrästä tulee karkeasti laskettuna noin neljä perheaiheista kirjoitusta viikkoa kohden. Helsingin Sanomissa on myös aloittanut uusi perhetiimi vuoden 2020 alkupuolella, minkä myötä vanhemmuuden aihepiiriin kuuluvat jutut tulevat lisääntymään (Saikkonen, 2020).

Taulukko 1. Aamulehden perheaiheiset artikkelit aikavälillä 1.1.2020–31.1.2020

1	Akaalaiset ovat innostuneet hankkimaan lapsia	2.1.2020
2	Mitä tehdä miljoonalle ponille, pikkuautolle ja legopalikalle?	4.1.2020
3	Tästä alkaa sujuva arki	7.1.2020
4	Perhevapaan vaikutus eläkkeeseen selviää uudella laskurilla	9.1.2020
5	Kolmilapsisen perheen vuosi Tampereella maksaa minimibudjetillakin yli 42 000 euroa – Näin suunnittelet menot niin, että saat rahat riittämään	12.1.2020
6	Syntyvyys laskee kaikissa maakunnissa	12.1.2020
7	Leikin loppu	16.1.2020
8	Tukiverkoston puute lisää lapsiperheiden avuntarvetta	27.1.2020
9	Päiväkotipaikat tiukassa Tampereella	31.1.2020

Taulukko 2. Helsingin Sanomien perheaiheiset artikkelit aikavälillä 1.1.2020 - 31.1.2020

1	Onnellinen perhe	2.1.2020
2	Lapsi on päiväkodissa ja koko ajan kipeänä: Lääkärit kertovat, miten tautikierteen voi välttää	7.1.2020
3	"Äiti, vauva pelkää sua" – Mari Sipola alkoi synnytyksen jälkeen muuttua tunnistamattomaksi ihmiseksi, eikä ymmärtänyt, mistä oli kyse	10.1.2020
4	Miksi lapsi hidastelee aina, kun pitäisi kiiರುhtaa? Asiantuntija kertoo, miten kiireessä kannattaa toimia	13.1.2020
5	Kun lapsi syntyy, naisten ja miesten elämät eriytyvät – ja arjen pyörittäminen kaatuu naisten niskaan, sanoo tutkija	14.1.2020
6	Kuihtuvan Suomen vastaisku: Lapsiperheille tarjotaan tuhansien eurojen vuosisäästöä tuovaa etua	20.1.2020
7	Kumpi kasvattaa paremmin?	21.1.2020
8	Pikkulasten vanhemmat ovat muita tyytyväisempiä elämäänsä, puhe arjen raskaudesta ei saa tutkimuksesta tukea	22.1.2020
9	Suomen vauvamäärä sukelsi 1800-luvun nälkävuosien tasolle – grafiikat näyttävät, kuinka suomalaisten hedelmällisyys on vajonnut historiallisen matalaksi	23.1.2020
10	Suomi putoaa muiden Pohjoismaiden keltasta syntyvyydessä, eikä selitys löydy perinteisistä syistä: "Jokin on menossa väärään suuntaan", sanoo ruotsalaisprofessori	24.1.2020
11	Valtaosa vanhemmista on tyytyväisiä päiväkotiin	25.1.2020
12	Vuorotyötä ja perhearkea on mahdotonta yhdistää", kuvailee kahden lapsen äiti – Yli sata vanhempaa kertoo, miten epäsäännöllinen työ kuormittaa perhe-elämää	28.1.2020
13	Eläketurvakeskus julkaisi hedelmällisyysennusteensa: "On mahdollista, että jyrkästi laskenut syntyvyys voi jossain määrin korjautua"	30.1.2020
14	Juuri kun vanhempi luulee, että uhmaikä on ohi, osa lapsista alkaa saada raivareita uudelleen – Psykologi kertoo, mistä on kyse	30.1.2020
15	Työryhmän kaavailu perhevapaista: Molemmille vanhemmille oma seitsemän kuukauden kiintiö, josta osan voisi luovuttaa toiselle	31.1.2020

3. Tutkimuksellinen viitekehys

3.1. Media representaatioiden tuottajana

Nyky maailma on vahvasti medioitunut, ja meidät ympäröi jatkuva tietotulva. Oma osansa tässä on perinteisillä joukkotiedotusvälineillä eli sanomalehdillä, televisiolla ja radiolla. Media tuottaa representaatioita, jotka sekä esittävät että myös rakentavat todellisuutta jostain valitusta näkökulmasta. Nämä toimittajan lukuisista valinnoista syntyneet representaatiot vaikuttavat siihen, millainen maailmankuva esimerkiksi sanomalehden lukijalle välittyy. (Seppänen & Väliverronen 2012, 90.) Viestinnän kontekstissa representaatio on jonkin asian esittämistä tai edustamista sanallisten, äänellisten tai visuaalisten merkkien avulla (Väliverronen 1998, 19). Tämänkin tutkimuksen aineistona olevat sanomalehtiartikkelit ovat siis representaatioita perheestä. Tarkoituksena on avata sitä, millainen kuva perheestä välittyy näiden mediaesitysten pohjalta.

Stuart Hallin mukaan [1997] pohjaamme kulttuuriin kaikki ympäröivää maailmaa koskevat tietomme, merkityksemme ja ymmärryksemme (Van Gorp 2007, 61). Viestinnässä juuri lähettäjän ja vastaanottajan yhteinen kulttuuri ja sen sisältämät merkitykset mahdollistavat sen, että viesti tulkitaan todennäköisesti lähettäjän tarkoittamalla tavalla. Uutista kirjoittava toimittaja välittää lukijalleen sekä informaatiota jutun aiheesta että myös kontekstin, jossa aihe tulkitaan. Tämä konteksti on ikään kuin ehdotus tai kutsu tulkita aihe tietyllä tavalla. (Van Gorp 2007, 73.)

3.2. Kehykset tilannemääritelmänä

Tutkimuksen menetelmällisenä lähtökohtana käytetään kehyksen käsitettä. Frame-käsitteen lanseerannut sosiologi Ervin Goffman [1974] esitti kehyksen olevan eräänlainen tilannemääritelmä tai tulkinta, jonka ihminen tekee uuteen tilanteeseen mennessään kysymällä: "Mitä tässä oikein on meneillään?" (Karvonen 2000, 79.) Kehykset antavat merkityksen eri tilanteille. Teemme näitä tulkintoja eri sosiaalisissa tilanteissa lähes automaattisesti.

Erkki Karvonen (2000, 78) toteaa frame-käsitteen lähtökohtana olevan tilannekonteksti ja sen ymmärtäminen. Esimerkiksi ostotilanteessa kaupassa tulkitsemme nopeasti yhden henkilön myyjäksi ja muut asiakkaiksi. Myöhemmin nähdessämme tämän samaisen kaupan myyjän esimerkiksi kahvilassa, ymmärrämme hänen olevan siinä tilanteessa yksityishenkilönä, eikä enää myyjän roolissa. Tämä tulkintakehys määrittelee sen, miten mielestämme tilanteessa kuuluu toimia. Kehysanalyysin lähtökohta on ollut siis sosiologiassa ja vuorovaikutuksen tutkimuksessa, mutta myöhemmin sitä on sovellettu runsaasti myös mediatutkimuksessa. (Karvonen 2000, 79.)

Janne Seppäsen ja Esa Väliwerrosen (2012, 97) mukaan viestinnän tutkimuksessa kehystämällä tarkoitetaan sitä prosessia, jossa valintojen ja muokkausten kautta tuotetaan mediaesityksiä. Kehystämisen piiriin kuuluvat esimerkiksi erilaiset kielelliset ja kuvalliset keinot, joilla tapahtumista luodaan halutunlainen kuva. Kehykset siis korostavat tiettyjä osia todellisuudesta ja häivyttävät pois toisia.

Baldwin Van Gorp (2007, 63) on tutkinut kehysten olemusta uutisten tuotannossa ja myös vastaanotossa. Hänen konstruktionistisen kehysanalyysinsa lähestymistavan mukaan kehykset ovat osa meitä ympäröivää kulttuuria ja siksi ne ovat lähes huomaamattomia. Kulttuuri sisältää valikoiman mahdollisia kehyksiä, joista journalisti valitsee sovellettavakseen yhden. Kehysanalyysia voidaankin hyödyntää tunnistamaan ja osoittamaan ne esittämisen tavat, jotka journalistit valitsevat toistuvasti tiettyyn aiheeseen joko tiedostaen tai tiedostamattaan. (Van Gorp 2007, 64.)

Rutiininomainen kehystäminen auttaa journalistia organisoimaan nykyajan informaatiotulvaa. Juttua kirjoittavan toimittajan pitää nopeasti tehdä tilannemääritelmä siitä, mistä jutussa on kyse ja päättää, mistä näkökulmasta aihetta käsittelee. Tämän valinnan tekeminen on käytännönkin sanelema pakko, kaikkia mahdollisia näkökulmia ei jutussa voi huomioida. Tässä määrittelyssä toimittaja voi käyttää apunaan myös esimerkiksi asiantuntijoita. Eri intressiryhmät myös kilpailevat siitä, kenen tilannemääritelmä saa hallitsevimman aseman julkisessa keskustelussa. (Karvonen 2000, 80.) Journalistit joutuvat myös tiivistämään haastatteluaineistoa merkittävästi, jolloin lopulliseen juttuun jää vain

toimittajan mielestä olennaisin aines. Omaksutut kehukset ohjaavat myös tätä tiivistämisprosessia. Esimerkiksi familismi toimi Helsingin Sanomissa kehyyksenä, joka ohjasi perheaiheisten juttujen kirjoittamista ja olennaisen asian löytämistä Jallionojan tutkimuksen aineistossa. (Jallinoja 2006, 45.)

Lähestymistavat kehysanalyysin tekemiseen ovat moninaisia. Väitöskirjassaan kehysanalyysia soveltanut Karina Horsti kirjoittaa kehysanalyysin olevan tutkimusmenetelmänä joustava. Tekstin tutkimuksessa käytettävät menetelmät mukautuvat aina suhteessa tutkimuksessa käsiteltävään aineistoon ja tutkimuskysymyksiin. Tutkimusasetelma rakentuu vuoropuhelussa aineiston ja metodisen kirjallisuuden välillä. Lisäksi huomioitavaa on se, että kehysten erittely aineistosta on tutkijan harkinnan varassa ja siten tulkinnanvaraista. Horstin mukaan kehysten erittelyssä kannattaakin painottaa kehysten toistuvuutta ja hallitsevuutta, jolloin myös tulkinnanvaraisuus on usein vähäisempää. (Horsti 2005, 48-72.)

Kehys voidaan löytää mediatekstistä erottelemalla sieltä kehystämisen välineitä, joita ovat esimerkiksi sanavalinnat, metaforat, kuvaukset, argumentit sekä kuvat. Näitä mediatekstistä löytyviä kehystämisen työkaluja yhdistää sama teema, jota ne tuovat jutussa esille. Tämä yhdistävä teema on kehys. (Van Gorp 2007, 64.)

Tässä tutkimuksessa eritellään aineistosta esiin nousevia teemoja ja kiinnitetään huomiota erityisesti siihen, mitkä niistä ovat hallitsevia.

4. Analyysi ja tulokset

Tavoitteena tutkimuksessa oli selvittää, miten journalistit kirjoittavat lapsiperheistä sanomalehtien artikkeleissa. Analysoitava aineisto koostui Aamulehden ja Helsingin Sanomien perheaiheisista kirjoituksista tammikuulta 2020.

Tutkimuksen analyysivaiheessa aineiston luokittelussa voidaan käyttää apuna termiä *perheasia* (Jallinoja 2006, 19). Tutkimuksessaan Jallinoja luokitteli aineistonsa jutut ensin kattotermin *perheasia* perusteella ja tämän jälkeen tarkempien avainsanojen alle. Koska myös tämän tutkimuksen aineisto on sanomalehdistä peräisin,

aineiston alustavassa käsittelyvaiheessa käytettiin samantyyppistä luokittelua. Jalilinojan tutkimuksessa *perheasia* koostui muun muassa seuraavista avainsanoista: päiväkotihoito, perhepolitiikka, työn ja perheen yhteensovittaminen, syntyvyys ja vanhemmuus. Tähän tutkielmaan koostettiin sopivat avainsanat aineiston perusteella. Löydettyjä avainsanoja käytettiin tämän jälkeen hyödyksi kehyksien paikantamisessa. Aineistosta valittiin lisäksi löydettyjä kehyksiä parhaiten edustavat jutut, joita eritellään tarkemmin seuraavassa alaluvussa.

Aineiston lehtijutut luettiin ensin huolella, jonka jälkeen analyysi aloitettiin kysymällä jokaiselta aineiston tekstiltä Goffmanin [1974] kehysteoriaan liittyvän avainkysymyksen: "Mitä tässä on meneillään?" Tämän vaiheen pohjalta jutut luokiteltiin niistä löytyneiden kehysten mukaan, ja analyysiin otettiin mukaan aineistossa eniten toistuvat kehykset.

Aamulehden (AL) ja Helsingin Sanomien (HS) lapsiperhe-aiheisista artikkeleista nousi esiin vahvimmin neljä kehystä, jotka nimettiin seuraavasti:

- 1) Matalan syntyvyyden uhka
- 2) Haastava arki
- 3) Toimeentulo
- 4) Hyvä vanhemmuus

Seuraavaksi aineistosta vahvimmin esiin nousseet teemat esitellään, ja niiden sisältöä avataan tarkemmin.

4.1. Matalan syntyvyyden uhka -kehys

Tähän kategoriaan kuuluvien lehtijuttujen aiheena on syntyvyys ja kehyksenä matalan syntyvyyden tuoma uhka. Matala syntyvyys uhkana -kehyksessä lastenhanhinta nähdään suhteessa Suomen laskevaan syntyvyyteen. Syntyvyyskehitys nähdään uhkana Suomen hyvinvointivaltiolle.

"Suomessa syntyneiden lasten määrä sukelsi vuonna 2019 poikkeuksellisen matalaksi. [...] Vauvamäärä on pudonnut jyrkästi 2010-luvun aikana. Vielä vuonna 2010 Suomessa syntyi lähes 61 000 vauvaa eli yli 15 000 enemmän kuin

vuonna 2019. Suomessa syntyi edellisen kerran näin vähän vauvoja nälkävuosien aikaan vuonna 1868 ja 1830-luvun lopulla.” HS 23.1.2020

Tässä Helsingin Sanomien 23.1.2020 julkaistussa jutussa syntyvyyden laskusta annetaan dramaattinen kuva. Syntyvyyttä verrataan nälkävuosiin, ja syntyvyyden kerrotaan olevan alimmillaan koko mittaushistorian aikana. Jutussa käytetään sellaisia ilmauksia kuten ”määrä sukelsi” ja ”on pudonnut jyrkästi”, jotka kertovat nopeasta ja ei-toivotusta muutoksesta.

Seuraavana päivänä ilmestyneessä jutussa Helsingin Sanomat jatkoi saman aiheen käsittelyä. Artikkelissa tarkastellaan syntyvyyttä pohjoismaisella tasolla. Ruotsalainen professori kommentoi Suomen tilannetta seuraavasti:

”Se on poikkeuksellista, ei normaalia. Jos syntyvyys jatkuu samalla tasolla, teillä tulee todella olemaan ongelmia väestön ikärakenteen ja kaikenlaisten asioiden kanssa”, sanoo väestötieteen professori Gunnar Andersson Tukholman yliopistosta. ” (HS 24.1.2020)

Edellä oleva sitaatti korostaa matalan syntyvyyden aiheuttavan ongelmia esimerkiksi väestön ikärakenteen takia. Helsingin yliopiston sosiaalipolitiikan professori Heikki Hiilamo ottaa samassa jutussa osaa keskusteluun laskevan syntyvyyden syistä ja vaikutuksista nostoen esille myös yhteiskuntaan kohdistuvat vaikutukset.

”Kaikki tekijät, jotka ovat yhteydessä dramaattiseen laskuun, ovat kiinnostavia. Kyseessä on todella iso muutos, varsinkin jos se jää pysyväksi. Jos uudet sukupolvet ovat jatkuvasti pienempiä kuin edelliset, se vaikuttaa suomalaiseen yhteiskuntaan hyvin monella tavalla.” (HS 24.1.2020)

Aamulehden syntyvyyttä käsittelevässä jutussa ääneen pääsee Tilastokeskuksen yliaktuaari, joka kertoo syntyvyyden laskun näkyvän ensimmäisenä kouluissa ja päiväkodeissa.

”– Tässä ei ole voittajia. Pienemmät ikäluokat ovat haaste joka puolella Suomea, Rapo toteaa.

Tilastokeskuksen väestöennusteessa katsotaan, miten ikärakenne kehittyy, jos syntyvyysluvut jämähtävät nykyiselle tasolle.

– Siinä on Arkadianmäelle ja muille päätöksentekijöille mietittävää, jos halutaan, että syntyvyys edes elpyisi nykyisestä.” (AL 12.1.2020)

Artikkelissa käytetty ilmaisu ”haaste” kertoo, että matala syntyvyys on jotain, mitä vastaan tulisi kamppailla. Jutussa myös nostetaan esille Arkadianmäki ja päättäjät. Tällaisen kerronnan tavan käyttämisen yksi tarkoitus voikin olla viestin lähettäminen päättäjille. Laskeva syntyvyys on tämän näkökulman mukaan asia, johon päättäjien tulisi kohdistaa korjaustoimenpiteitä, jotta uhkaavilta ennustuksilta voitaisiin vielä välttyä.

4.2. Haastava arki -kehys

Haastava arki -kehyksen jutuissa lapsiperheen arki esitetään erilaisina arjen haasteina, joista vanhempien pitää selvitä.

”Lapsi on päiväkodissa ja koko ajan kipeänä: Lääkärit kertovat, miten tautikierteen voi välttää.

Päivähoito jatkuu taas joulupyhien jälkeen, ja se tietää monissa perheissä sairauspoissaolojen lisääntymistä. Samoin käy usein, kun lapsi aloittaa päivähoidon.” (HS 7.1.2020)

Tällainen jutun kärki piirtää arjesta kuvaa, jossa lapsiperheen vanhemmat elävät leikkikalukaaoksessa jatkuvasti sairastavan lapsen kanssa, jonka uhmaikä ei tunnu päättyvän. Lapsen sairastelu vaikuttaa arkeen myös siten, että vanhemmat joutuvat olemaan poissa työpaikalta hoitamassa lasta.

”Kun lapsi syntyy, naisten ja miesten elämät eriytyvät – ja arjen pyöritys kaatuu naisten niskaan, sanoo tutkija.”

”Lastenhoito ja perheen kotityöt sisältävät paljon metatyötä. Se on kokonaisuuksien hallintaan liittyvää suunnittelua ja ennakointia, joka jää usein naisten kontolle hoivatöiden tapaan.” (HS 14.1.2020)

Edellä olevat lainaukset ovat Helsingin Sanomien arjen metatyöstä kertovasta artikkelista. Ilmaisuihin ”arjen pyöritys kaatuu naisten niskaan” luo kuvaa haasteellisesta arjesta. Juttuun haastatellun Tampereen yliopiston väitöskirjatutkija Raisa Jurvan mukaan lapsiperheen pyörittäminen ja varsinkin siihen liittyvä suunnittelutyö on usein naisen vastuulla. Haastava arki kehys -saattaakin koskettaa enemmän lapsiperheen äitejä. Osassa lapsiperhe-aiheisissa jutuista onkin havaittavissa myös tasa-arvo-kehys, jossa lasten hankinta esitetään vanhempien väliseen tasa-arvoon liittyvien haasteiden kautta. Tämä teema ei kuitenkaan toistunut aineiston jutuissa riittävästi, jotta sen olisi voinut perustellusti esitellä tutkimukseni tuloksissa omana osa-alueenaan.

Arjen haasteet näkyvät myös esimerkiksi myös vaikeutena saada lapselle hoitopaikka kotia lähellä olevasta päiväkodista.

”Tampereen kaupungin päiväkodeissa on jälleen hoitopaikat tiukassa.

Tästä johtuen osa tammikuussa 2020 varhaiskasvatuksessa aloittaneiden lasten vanhemmista joutuu kuljettamaan lastaan pidemmän matkan päähän. (AL 31.1.2020)

Aamulehden uutismaisessa artikkelissa hoitopaikkojen kuvaillaan olevan ”tiukassa” ja vanhemmat ”joutuvat” kuljettamaan lastaan pitkien matkojen päähän. Nämä sanavalinnat luovat kuvaa arjen epäkäytännöllisyydestä ja hankaluudesta.

Poikkeuksena edellä esiteltyyn haastava arki -kehykseen on kuitenkin Helsingin Sanomien 22.1.2020 julkaistu artikkeli otsikolla ”Pikkulasten vanhemmat ovat muita tyytyväisempiä elämäänsä, puhe arjen raskaudesta ei saa tutkimuksesta tukea”. Tämäkin otsikko toisaalta vahvistaa käsitystä siitä, että pikkulapsivaiheen arjesta puhutaan yleisesti ottaen haastavana. Juttu kuitenkin erottuu aineistosta sävyiltään positiivisena ja esittelee tutkimustuloksia, joiden perusteella vanhemmat ovat usein kuitenkin tyytyväisiä elämäänsä.

”Aika usein mediasta välittyy kuva, että pikkulapsiperheen arki on kovin raskasta. On myös aikaisempia tutkimustuloksia, joiden mukaan onnellisuus tippuu lapsen synnyttyä ja kestää vuosia ennen kuin se palaa samalle tasolle”, sanoo

erikoistutkija Annamari Lundqvist Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselta (THL).

”Tämä tutkimus kuitenkin puhuu sen puolesta, että pikkulasten vanhemmat ovat isoksi osaksi tyytyväisiä elämäänsä.” (HS 22.1.2020)

4.3. Toimeentulo-kehys

Toimeentulo-kehyksessä lapsiperheen elämä esitetään taloudellisesti tiukkana. Tässä teemassa pääosassa on ajatus, jonka mukaan lasten kasvattaminen on kallista ja vaatii paljon erilaisia hankintoja. Lasten kanssa eläminen tarkoittaa aineiston juttujen mukaan esimerkiksi budjetoimista, säästämistä ja asioista luopumista. Aamulehden artikkelissa on esitetty kolmilapsisen perheen vuosibudjetti, joka jutun mukaan on minimissään 42 000 euroa. Jutussa toimittaja on laskenut viisihenkiselle lapsiperheelle vuosibudjetin Takuusäätiön asiantuntijan neuvojen mukaisesti.

”Lapsiperheen elämä on tuskallisen kallista. Tältä tuntuu erityisesti tammikuussa, kun tili on joulun jäljiltä tyhjä, lasten harrastuslaskut kilahtavat kerralla sähköpostiin ja lastenvaateliikkeiden mainokset muistuttavat, että kevään välikausivaatteiden ostoa pitäisi alkaa vähintään suunnitella.” (AL 12.1.2020)

Toimeentulo-kehyksessä arjessa rahallisesti pärjääminen vaatii lapsiperheeltä kekseliäisyyttä ja viitseliäisyyttä. Eläminen varsinkin isoissa kaupungeissa on myös kallista ja voi vaatia vanhempia esimerkiksi vähentämään omia harrastuksiaan rahan säästämiseksi.

”– Viitebudjettimme perustuvat kuluttajien mielipiteisiin siitä, mitä elämiseen minimissään tarvitaan. Jos rahaa on käytössä budjettejamme pienempi summa, pärjääminen vaatii jo erityistä kekseliäisyyttä tai sitä, että on valmis luopumaan jostain välttämättömäksi mielletystä.” (AL 12.1.2020)

Perhevapaiden pitäminen vaikuttaa vanhempien talouteen ja toimeentuloon. Perhevapaalla oleva vanhempi tienaa tällöin vähemmän, ja tämä vaikutus ulottuu eläkeansioihin asti.

”Oletko perhevapaalla tai harkitset sitä? Uusi laskuri kertoo, mikä on perhevapaan vaikutus eläkkeeseesi.

[...]

Tiedotteen mukaan perhevapaiden epätasainen jakautuminen vaikuttaa sukupuolten eläke-eroihin. Sukupuolten eläke-erot -hankkeen tavoitteena on herättää keskustelua naisten ja miesten välisistä eläke-eroista ja lisätä kansalaisten ja päättäjien tietämystä eläke-erojen syistä.” (AL 9.1.2020)

Tasa-arvo-kehys nousi myös tässä aihepiirissä esiin. Lastenhankintaa kuvaillaan myös tasa-arvokysymyksenä eläkkeenkertymisen suhteen. Perhevapaiden kerrotaan suoraan vaikuttavan eläkkeeseen, ja toisaalta perhevapaiden kerrotaan jakautuvan epätasaisesti sukupuolten välillä. Esimerkiksi vuonna 2019 myönnettyistä vanhempainpäivärahoista Kela maksoi 89 %:a äideille (Kela, 2020).

4.4. Hyvä vanhemmuus -kehys

Hyvä vanhemmuus -kehyksessä määritellään sitä, mikä on hyvää ja toivottavaa vanhemmuutta. Vanhemmuudesta puhutaan kuvailemalla niitä ominaisuuksia, joita ihannevanhemmalla tulisi olla. Käänteisesti samalla määritellään myös sitä, mikä on puutteellista tai riittämätöntä vanhemmuutta. Aamulehden 16.1.2020 ilmestyneessä jutussa psykoterapeutti Pia Penttala peräänkuuluttaa vanhemmilta läsnäoloa lasten arjessa sekä riittävää auktoriteettia ja kurinpitoa.

”Pia Penttala on nähnyt työssään lapsiperheiden ongelmia laidasta laitaan. Eniten hän on huolissaan vuorovaikutustaitojemme ja leikin vähenemisestä. Hän haluaisi vanhempien kantavan vastuunsa lastensa kasvatuksesta.

[...]

– Lähtökohta on se, että kun olet ruvennut vanhemmaksi, niin sinulla ei ole aina mahdollisuutta sanoa, että en ehdi tai halua. On vaan ehdittävä! Sinulla on vastuu lapsen kasvusta ja kehityksestä.” (AL 16.1.2020)

Synnytyksen jälkeisestä masennuksesta kertovassa jutussa puhutaan äitiydestä, ja siitä kuinka aina ei jaksa tai pysty olemaan täydellinen äiti. Masentunut äiti ei täytä hyvän vanhemmuuden kaikkia odotusarvoja.

”Mari Sipola oli raivoava ja turvaton äiti synnytyksen jälkeen. Asiantuntija kertoo, mikä on tärkein mittari masennuksen tunnistamiseen.

Mari Sipola oli juuri saanut kaksi nuorinta lastaan nukkumaan, mutta sitten nuorin heräsi itkemään sängyssään.

Sipola tunsu syvää katkeruutta, jopa vihaa – miksi hänelle ei annettu edes hetken rauhaa? Koko päivän hän oli toivonut, että lapset menisivät nukkumaan ja hän saisi edes hetken itselleen.” (HS 10.1.2020)

Tässä teemassa erilaiset kasvatustyyliä vanhempien välillä voivat aiheuttaa ristiriitoja. Se, millainen hyvä vanhempi on, ei olekaan aina aivan yksiselitteistä. Helsingin Sanomien artikkelissa toimittaja pohtii omia ja miehensä tapoja kasvattaa lapsia ja juttuun on haastateltu myös sosiaalipsykologia.

”Eriolaiset kasvatustyyliä perheessä ovat enemmän sääntö kuin poikkeus, asiantuntija sanoo. Siitä on joissakin tilanteissa lapselle jopa hyötyä.

Mieheni seisoo kärsimättömänä eteisessä, kun kaksivuotias tyttäremme juoksee puolipukeissa karkuun huoneeseensa. ”Isä laskee nyt kolmeen tai muuten”, hän huutaa. Kokoan kaiken tahdonvoimani, jotta en ärähdä mielipidettäni uhkailusta.

Näkemyksemme kasvatuksesta ovat olleet ristiriidassa siitä asti, kun esikoisemme syntyi.” (HS 21.1.2020)

Pohjalla ja jutun teemana tässäkin artikkelissa on kirjoittajan halu ja pyrkimys olla hyvä vanhempi.

5. Pohdinta ja johtopäätökset

Tässä tutkielmassa on käyty kehysanalyysin keinoin läpi aineisto, joka koostui Helsingin Sanomien ja Aamulehden perheaiheisista artikkeleista tammikuulta 2020.

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten lapsiperheistä kirjoitetaan sanomalehdissä. Analyysivaiheessa löytyneitä selkeimpiä kehyksiä oli neljä: matalan syntyvyyden uhka -kehys, haastava arki -kehys, toimeentulo-kehys sekä hyvä vanhemmuus -kehys. Näiden lisäksi myös tasa-arvo-kehys oli aineistossa havaittavissa, joskaan ei yhtä vahvana kuin edellä luetellut neljä teemaa.

Matalan syntyvyyden uhka -kehys piirtää kuvaa suomalaisen lastenhankinnan hiipumisesta ja sen aiheuttamasta uhkasta hyvinvointivaltiolle. Haastava arki -kehyksessä lapsiperhe-elämä esitetään erilaisten haasteiden kautta, kuten esimerkiksi sairasteleva lapsi ja sotkuinen koti. Toimeentulo-kehyksessä lapsiperheen talous on tiukoilla ja hyvä vanhemmuus -kehyksessä määritellään sitä, millainen on ideaali vanhempi.

Kaikki neljä edellä esiteltyä esittämisen tapaa yhdistämällä mediateksteistä piirtyy tiivistäen kuva lapsiperhearjesta, joka on haastavaa ja taloudellisesti tiukkaa. Perheessä on kuitenkin vanhemmat, jotka pyrkivät olemaan hyviä vanhempia lapsilleen tai ainakin vanhempia neuvotaan, kuinka tässä voisi onnistua. Perheen perustamisen merkitystä korostetaan syntyvyys-keskustelun kautta, jossa matala syntyvyys nähdään uhkana.

Näkemyks median tavasta esittää lapsiperhearkea raskaana, saa tämän tutkimuksen tuloksista tukea. Yksi aineistosta löydettyistä teemoista nimettiin tutkimuksessa ”Haastavaksi arjeksi”, koska osaa aineiston jutuista yhdisti arjen hankaluuksista kumpuava kerronta. Tämä näkökulma tuli aineistosta voimakkaasti esille. Lapsiperheiden arki saattaa sisältää enemmän pulmia, kuin lapsettomien aikuisten arki. Aineiston sanomalehtiartikkelit kirjoittaneilla toimittajilla olisi kuitenkin ollut mahdollisuus valita juttuun myös jokin toinen näkökulma. Kehysanalyysin keinoin onkin mahdollista tuoda näitä toimittajien tekemiä tiedostettuja tai tiedostamattomia valintoja näkyväksi (Van Gorp 2007, 64.)

Jallinojan (2006, 15) määrittelemän familismin peruspilareita olivat kotiäitiyden arvostaminen sekä hyvä vanhemmuus. Tyypillinen vanhemmuutta koskeva puheenvuoro vuosituuhannen vaihteen perhekirjoittelussa oli ”vanhemmuus on hukassa”. Hyvään vanhemmuuteen kannustettiin, jotta voitaisiin välttää lasten ja

nuorten pahoinvointia. Lehtijutuissa pyrittiin antamaan vanhemmille ohjeistusta hyvään vanhemmuuteen. (Jallinoja 2006, 111). Familismi-käsitteellä onkin selviä yhtymäkohtia tämän tutkielman ”Hyvä vanhemmuus” -teeman kanssa. Tähän teemaan kuuluvissa jutuissa perheen ja lapsen etu olivat keskiössä ja artikkelit määrittelivät sitä, millainen on hyvä vanhempi. Myös vuonna 2020 perhekirjoittelussa voidaan siis nähdä familistista sävyä.

Tämän tutkimuksen tulokset myötäilevät myös aiemmin esiteltyjä suomalaista ihannevanhemmuutta kuvaavia mallitarinoita. ”Jaettu vanhemmuus” -mallitarinassa molemmat vanhemmat ovat yhtä kykeneviä kantamaan vastuuta lastenhoidosta (Eerola 2018, 286). Tämän tutkimuksen aineiston artikkelissa ”Kumpi kasvattaa paremmin” (HS 21.1.2020) kirjoittaja päätyy siihen lopputulemaan, että kasvatustyylien eroavaisuuksista huolimatta molempien vanhempien kannattaa antaa hoitaa vanhemmuutta omalla tavallaan. Keskustelemalla perheessä voidaan saavuttaa tasapaino kasvattajina.

”Äidin ensisijaisuus” -mallitarina sai tutkimuksessa vahvistusta vanhemmuuden metatyötä-käsittelevästä artikkelista (HS 14.1.2020), jonka mukaan arjen hallintaan liittyvä suunnittelu jää usein lähes tyystin äidin vastuulle. Artikkelin mukaan esimerkiksi päiväkodista soitetaan oletusarvoisesti äidille eikä isälle, jos lapsella ei ole luontoretkelle sopivia vaatteita mukana. Eerolan (2018, 288) mukaan isät ovat nousseet kasvattajina jo ainakin osittain äitien rinnalle, mutta äidit nähdään edelleen silti ensisijaisina hoivaajina tässä mallitarinassa. Hyvän vanhemmuuden näkökulmaan liittyviä ihanneäitiyden odotuksia käsitellään myös aineiston synnytysmasennusta koskevassa jutussa (HS 10.1.2020). Tässä artikkelissa äiti kamppailee sen tunteen kanssa, ettei ole suoriutunut äitiydestä niin hyvin kuin olisi toivonut. Berg (2008, 137) kirjoitti väitöskirjassaan, että mediapuheessa on nykyään mahdollista kirjoittaa myös äitiyteen liittyvistä kielteisistä tunteista. Tämä synnytysmasennuksesta kertova artikkeli onkin siis eräänlaista vastapuhetta Hyvä vanhemmuus -teemalle.

Toimeentulo-näkökulman, jossa lapsiperheen talous nähdään tiukkana, taustalla lienee myös todellinen ongelma eli lapsiperheköyhyys. Salmen, Närvin ja Lammi-Taskulan (2016, 13) mukaan lapsiköyhyysaste alkoi Suomessa nousta vuoden

1995 jälkeen ja oli korkeimmillaan vuonna 2007, jonka jälkeen kyseinen kehitys tasaantui. Köyhyysaste lähti uudelleen nousuun vuonna 2012. Lapsiperheköyhyys onkin ollut yksi yhteiskuntapoliittisen keskustelun olennaisimmista teemoista 2000-luvulla. (Emt, 13.) Ei siis ihme, että aihe heijastuu myös journalismin tapoihin käsitellä lapsiperhettä. Kaikki lapsiperheet eivät kuitenkaan sovi tähän muottiin. Suomalaiset perheet ovat moninainen joukko, johon mahtuu perheitä kaikista yhteiskuntaluokista. Aiheen journalistisessa käsittelyssä voidaan havaita taas toimittajien tekemää tiivistämistä, koska kaikkia näkökulmia ei voida tuoda esille lehtiartikkelissa.

Erot Aamulehden ja Helsingin Sanomien tavoissa kirjoittaa lapsiperheestä eivät olleet tutkimuksen perusteella suuria. Molemmat sanomalehdet käsitelivät aihetta löydettyjen neljän näkökulman kautta. Helsingin Sanomissa perheaiheista kirjoittelua oli kuitenkin määrällisesti jonkin verran enemmän kuin Aamulehdessä.

Tutkimuksen aineisto on kerätty yhden kuukauden ajalta ja tutkimuksen tulokset kertovatkin vain niistä sanomalehtijutuista, jotka ovat osuneet juuri tälle aikavälille. Aineiston artikkelit ovat täten esimerkinomaisia. Aiheesta voisikin olla aiheellista tehdä vastaava tutkimus laajemmalla aineistolla, jossa materiaalia kerättäisiin pidemmältä aikaväliltä. Tällöin sattuman mahdollista vaikutusta tutkimuksen tuloksiin saataisiin pienennettyä. Laadullisen tutkimuksen aineiston riittävyttä voidaan arvioida sen kylläntyneisyydestä eli saturaatiosta. Aineisto on kylläntynyt, kun aineiston kasvattaminen ei enää tuota tutkimusongelman suhteen uutta tietoa, vaan toistaa aiemmin havaittua (Eskola & Suoranta 1998, 47). Kylläntyminen tämän kaltaisen tutkimuksen kannalta merkitsisi sitä, ettei aineiston kasvattaminen enää tuottaisi uusia vanhemmuutta kuvaavia kehyksiä ja löydetyt näkökulmat olisivat riittävän vahvasti edustettuja. Tämän kandidaatin tutkielman toteuttamisen ja laajuuden rajaamisen kannalta aineiston läpi käyminen kuukauden ajalta oli kuitenkin perusteltu ratkaisu.

Mielenkiintoinen jatkotutkimusidea aiheesta voisi liittyä tämän tutkielman kirjoittamishetkellä käynnissä olevaan koronaviruksen aiheuttamaan poikkeustilaan ja siihen, miten arjen poikkeustila vaikuttaa lapsiperhekirjoitteluun. Vanhemmat ovat tällä hetkellä joutuneet ennennäkemättömällä tavalla yhdistämään lasten kotihoidon

ja etätyön. Myös esimerkiksi lasten ja vanhempien harrastustoiminta tai vapaa-ajan matkat ovat peruuntuneet. Nämä kaikki ovat vaikuttaneet merkittävästi suomalaisten arkeen alkuvuonna 2020. Heijastuvatko nämä virusepidemian aiheuttamat tapahtumat siihen, miten lapsiperhearjesta kirjoitetaan sanomalehdissä ja jos heijastuvat, millä tavoin?

6. Lähteet

Aamulehti. Tuotteet. (2020a). Haettu osoitteesta:

<https://mainosmyynti.aamulehti.fi/tuotteet/aamulehti/> Viitattu 18.5.2020.

Aamulehti. (2020b) *Aamulehden työ lukijan parhaaksi jatkuu uudenkin medialeirin sisällä.* <https://www.aamulehti.fi/a/0d44dd5b-77ca-426b-84ba-ddedc71f8a9c>

Viitattu 18.5.2020.

Berg, K. (2008). *Äitiys kulttuurisina odotuksina.* Akateeminen väitöskirja.

Väestöntutkimuslaitos, Turun yliopisto. <https://www.utupub.fi/handle/10024/42524>

Viitattu 18.5.2020.

Blencowe, A. *Antti Rinne pahoittelee puheitaan synnytystalkoista: "Jokainen nainen ja jokainen mies päättää itse, miten tämä asia ratkaistaan".* [lehtiartikkeli]

<https://yle.fi/uutiset/3-9795006> (24.8.2017). Viitattu 18.5.2020.

Eerola, P., & Pirskanen, H. (2018). *Perhe ja tunteet.* Helsinki: Gaudeamus.

Eskola, J., & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen.* Tampere: Vastapaino.

Horsti, K. (2005). *Vierauden rajat. Monikulttuurisuus ja turvapaikanhakijat journalismissa.* Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto.

<http://urn.fi/urn:isbn:951-44-6423-0> Viitattu 18.5.2020.

Jallinoja, R. (2006). *Perheen vastaisu. Familistista käännettä jäljittämässä.* Tampere: Tammerpaino Oy.

Karvonen, E. (2000). Tulkintakehys (frame) ja kehystäminen. *Media & Viestintä*, 23(2). <https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/61529> Viitattu 18.5.2020.

Kela.fi, 2020. Kelan lapsiperhe-etuustilasto.

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/314721/Kelan_lapsiperhe_etuustilasto_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y Viitattu 18.5.2020.

Ketokivi, K. (2004). Extended Youth and Family Formation. Tracing the Individualistic Life Orientation. *Sociologia* 41.2 (2004): 94–107.

Malhotra, R. (tuottaja). *Ylen aamu.* [televisiolähetys]. Helsinki: Yle. 22.1.2020.

Rotkirch, A., Tammisalo, K., Miettinen, A. & Berg, V. (2017). *Miksi vanhemmuutta lykätään? Nuorten aikuisten näkemyksiä lastensaannista.* Perhebarometri 2017. Väestöntutkimuslaitos. Helsinki: Väestöliitto.

Ruoppila, I. (2014). Elämäkulun teoria perhetutkimuksessa. Teoksessa Jallinoja R., Hurme H. & Jokinen K. (toim.) *Perhetutkimuksen suuntauksia.* (s. 99-122). Helsinki. Gaudeamus.

Saarikoski, L. (2020). Lapsiperheillä on Suomessa huono brändi – Olenko minäkin syyllinen siihen? *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000006400251.html> Viitattu 5.4.2020.

Saikkonen, M. (2020). Hesari kasvattaa perheisisältöjään uuden perhetiimin myötä. *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/perhe/art-2000006395395.html> Viitattu 3.5.2020.

Sanoma.fi. (2020). Helsingin Sanomat. <https://media.sanoma.fi/mediat-yleisot/uutismedia/helsingin-sanomat> Viitattu 18.5.2020.

Seppänen, J. & Väliverronen, E. (2012). *Mediayhteiskunta*. Tampere: Vastapaino.

Suomen virallinen tilasto (SVT): Syntyneet 2017. Helsinki: Tilastokeskus http://www.stat.fi/til/synt/2017/synt_2017_2018-04-27_tie_001_fi.html Viitattu 16.2.2020.

Tilastokeskus.fi. (2020) Käsitteet: Perhe. Haettu osoitteesta <https://www.stat.fi/meta/kas/perhe.html#tab1> Viitattu 10.5.2020.

Salmi, M., Närvi, J. & Lammi-Taskula, J. (2016). Köyhyys, toimeentulokokemukset ja hyvinvointi lapsiperheissä. Teoksessa Karvonen S. & Salmi, M. (toim.) *Lapsiperheköyhyys Suomessa 2010-luvulla*. Haettu osoitteesta: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131589/URN_ISBN_978-952-302-742-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y Viitattu 11.5.2020.

Van Gorp, B. (2007). The Constructionist Approach to Framing: Bringing Culture Back In. *Journal of Communication*, 57(1), 60–78. <https://doi.org/10.1111/j.0021-9916.2007.00329.x>

Väliverronen E. (1998). Mediatekstistä tulkintaan. Teoksessa Kantola A., Moring I. & Väliverronen E. (toim.), *Media-analyysi: Tekstistä tulkintaan* (s. 13-39). Tampere: Tammerpaino Oy.

Aineistoluettelo

Artikkelit on otettu aineistoksi lehden printtiversioista, mutta aineistoluettelo on lisätty linkki niiden juttujen kohdalla, jotka ovat ilmestyneet myös verkossa.

Aamulehden aineisto

Auvinen, A. Mitä tehdä miljoonalle ponille, pikkuautolle ja legopalikalle? *Aamulehti*. (4.1.2020).

<https://www.aamulehti.fi/a/d266e5e2-ace0-495b-8430-d5f4fca0b387>

Hirvonen, L. Tästä alkaa sujuva arki. *Aamulehti*. (7.1.2020).

Järvelä, K. Kolmilapsisen perheen vuosi Tampereella maksaa minimibudjetillakin yli 42 000 euroa – Näin suunnittelet menot niin, että saat rahat riittämään.

Aamulehti. (12.1.2020)

<https://www.aamulehti.fi/a/d59675cb-dd46-4657-bb33-135b3d262bb7>

Koskinen, M. Perhevapaan vaikutus eläkkeeseen selviää uudella laskurilla.

Aamulehti. (9.1.2020).

Kouhia, M. Leikin loppu. *Aamulehti*. (16.1.2020).

<https://www.aamulehti.fi/a/9a98b28a-25d5-4ee7-bcad-4d7f65b0acc3>

Peltola, S. Päiväkotipaikat tiukassa Tampereella. *Aamulehti*. (31.1.2020).

<https://www.aamulehti.fi/a/64f91694-2dfc-44e7-ae74-7f97f8299722>

Pihlajarinne, P. Tukiverkostojen puute lisää lapsiperheiden avuntarvetta.

Aamulehti. (27.1.2020).

Rautanen, S. Akaalaiset ovat innostuneet hankkimaan lapsia. *Aamulehti*.

(2.1.2020).

<https://www.aamulehti.fi/a/6c49dec3-34e9-49f0-9cf0-a5f06cc4d929>

Valkama, V. Syntyvyys laskee kaikissa maakunnissa. *Aamulehti*.

<https://www.aamulehti.fi/a/7d179f97-d606-4e34-ba5e-5f9c18d9ce79> (12.1.2020).

Helsingin Sanomien aineisto

Alatalo, A. ”Äiti, vauva pelkää sua” – Mari Sipola alkoi synnytyksen jälkeen muuttua tunnistamattomaksi ihmiseksi, eikä ymmärtänyt, mistä oli kyse. *Helsingin Sanomat*. (10.1.2020).

<https://www.hs.fi/perhe/art-2000006367652.html>

Hallamaa, L. Onnellinen perhe. *Helsingin Sanomat*. (2.1.2020).

<https://www.hs.fi/elama/art-2000006349750.html>

Grönholm, P. Valtaosa vanhemmista on tyytyväisiä päiväkotiin. *Helsingin Sanomat*. (25.1.2020).

<https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006384001.html>

Laitinen, J. Suomen vauvamäärä sukelsi 1800-luvun nälkä-vuosien tasolle – grafiikat näyttävät, kuinka suomalaisten hedelmällisyys on vajonnut historiallisen matalaksi. *Helsingin Sanomat*. (23.1.2020).

<https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006381551.html>

Mattila, R. Juuri kun vanhempi luulee, että uhmaikä on ohi, osa lapsista alkaa saada raivareita uudelleen – Psykologi kertoo, mistä on kyse. *Helsingin Sanomat*. (30.1.2020).

<https://www.hs.fi/perhe/art-2000006389145.html>

Moisio, H. Vuorotyötä ja perhearkea on mahdotonta yhdistää”, kuvailee kahden lapsen äiti – Yli sata vanhempaa kertoo, miten epäsäännöllinen työ kuormittaa perhe-elämää. *Helsingin Sanomat*. (28.1.2020).

<https://www.hs.fi/perhe/art-2000006386983.html>

Nikula, S. Työryhmän kaavailu perhevapaista: Molemmille vanhemmille oma seitsemän kuukauden kiintiö, josta osan voisi luovuttaa toiselle. *Helsingin Sanomat*. (31.1.2020).

<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006390525.html>

Rasi, P. Lapsi on päiväkodissa ja koko ajan kipeänä: Lääkärit kertovat, miten tautikierteen voi välttää. *Helsingin Sanomat*. (7.1.2020).

<https://www.hs.fi/perhe/art-2000006364454.html>

Riihimäki, J. Kun lapsi syntyy, naisten ja miesten elämät eriytyvät – ja arjen pyöritys kaatuu naisten niskaan, sanoo tutkija. *Helsingin Sanomat*. (14.1.2020).

<https://www.hs.fi/perhe/art-2000006371153.html>

STT. Eläketurvakeskus julkaisi hedelmällisyysennusteensa: ”On mahdollista, että jyrkästi laskenut syntyvyys voi jossain määrin korjaantua”. *Helsingin Sanomat*. (30.1.2020).

<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006389024.html>

Tommola, A. Miksi lapsi hidastelee aina, kun pitäisi kiihuhtaa? Asiantuntija kertoo, miten kiireessä kannattaa toimia. *Helsingin Sanomat*. (13.1.2020).

<https://www.hs.fi/perhe/art-2000006369051.html>

Valpas, I. Kumpi kasvattaa paremmin? *Helsingin Sanomat*. (21.1.2020).

<https://www.hs.fi/perhe/art-2000006379153.html>

Valtavaara, M. Kuihtuvan Suomen vastaisku: Lapsiperheille tarjotaan tuhansien eurojen vuosisäästöä tuovaa etua. *Helsingin Sanomat*. (20.1.2020).

<https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006378042.html>

Vihavainen, S. Pikkulasten vanhemmat ovat muita tyytyväisempiä elämäänsä, puhe arjen raskaudesta ei saa tutkimuksesta tukea. *Helsingin Sanomat*. (22.1.2020).

<https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006380221.html>

Vihainen, S. Suomi putoaa muiden Pohjois-maiden kelkasta syntyvydessä, eikä selitys löydy perinteisistä syistä: ”Jokin on menossa väärään suuntaan”, sanoo ruotsalais-professori. *Helsingin Sanomat*. (24.1.2020).

<https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006382462.html>